

Møte tirsdag den 10. juni 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 94):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om oppnevning av leder og nestleder i Personvernemnda (Innst. S. nr. 272 (2007-2008))
2. Innstilling fra valgkomiteen om valg av et medlem til styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge (Innst. S. nr. 269 (2007-2008))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfohn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg (Innst. S. nr. 282 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:84 (2007-2008))
4. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevik, Karin S. Woldseth og Kari Kjønaas Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt (Innst. S. nr. 267 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:64 (2006-2007))
5. Referat

Presidenten: Representanten Hallgeir H. Langeland, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den tidligere fritatte vararepresentant for Østfold fylke, Per Egil Evensen, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Høyres stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Gunnar Gundersen fra og med 10. juni og inntil videre
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Inger S. Enger fra og med 10. juni og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Torfinn Opheim fra og med 10. juni og inntil videre
- fra Venstres stortingsgruppe om velferdspermisjon for representanten Borghild Tenden i tiden fra og med 11. juni til og med 16. juni

Presidenten foreslår at disse søknader behandles straks og innvilges – og anser det som vedtatt.

Fra første vararepresentant fra Hedmark fylke, Pernille With Egeberg, foreligger det søknad om å bli fritatt for å møte i Stortinget under representanten Gunnar Gundersens permisjon på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Inge Hallgeir Solli

For Hedmark fylke: Wenche I. S. Høyne

For Oppland fylke: Johannes Rindal

For Rogaland fylke: Unn Therese O. Sørensen

3. Wenche I. S. Høyne og Johannes Rindal innvelges i Lagtinget for den tid de møter for henholdsvis representantene Gunnar Gundersen og Inger S. Enger.

Presidenten: Wenche I. S. Høyne og Johannes Rindal er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [10:03:12]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om oppnevning av leder og nestleder i Personvernemnda (Innst. S. nr. 272 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3627)

Sak nr. 2 [10:03:27]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av et medlem til styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge (Innst. S. nr. 269 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 3627)

Sak nr. 3 [10:03:42]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfohn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg (Innst. S. nr. 282 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:84 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Erling Sande (Sp) [10:04:43] (ordfører for saka): Vi handsamar i dag eit representantforslag om energisparing i hushald og næringsbygg. Temaet for denne debatten er viktig, ikkje minst med klimadebatten som bakteppe og med det internasjonale klimapanelet si understreking av kor viktig nettopp energieffektivisering er for å nå måla

om reduksjon i klimautsleppa og for å få kontroll med den globale temperaturauken.

Det ligg eit stort potensial i energisparing i bygg, energieffektiv lyssetjing og lågt energiforbruk for elektriske apparat. Det er difor ikkje vanskeleg for komitefleirtalet å vere samd i intensjonane bak framlegget til forslagsstillarane. Regjeringa har òg eit sterkt engasjement på dette området, ikkje minst er det viktig for å nå det målet Regjeringa har sett seg på 30 TWh fornybar elektrisitetsproduksjon og energieffektivisering innan 2016.

Når det gjeld energisparing i bygg, er det eit breitt politisk fleirtal bak dei tiltaka som blei lyfta fram i klimaforliket, nemleg å bruke Enova aktivt for å sikre energisparing i bygg og å revidere teknisk forskrift og lågenergiprogrammet hyppig, med sikte på stadige forbetringar på dette området.

Politikken på desse områda må vere føreseieleg, på den måten at vi gjennomfører dei varsla endringane og tydeleg signaliserer at saksområdet kjem til å vere endå meir i fokus i framtida. På den måten stimulerer vi kanskje til at nokon vel meir miljøvenlege løysingar enn dei som dei strengt teke er pålagde gjennom forskrift, og på den måten kan vere i front i utviklinga.

Komiteen viser i innstillinga vidare til at det ligg eit stort sparepotensial i lyskjelder, og at ein kan oppnå mykje gjennom eit effektivt styringssystem på dette området. Her skjer det òg svært mykje godt arbeid rundt om i landet.

Så er det slik at EØS-avtala avgrensar òg på dette området det nasjonale handlingsrommet noko. Eg skal ikkje bruke dette innlegget til å minne Kristeleg Folkeparti på kven som sikra fleirtal for EØS-avtala, og kven som stemte imot. Eg vil i staden vise til Regjeringa sin aktive europapolitikk og understreke at vi i alle fall må nytte dei høva vi har, til å arbeide innanfor EU- og EØS-systemet for å sikre ein mest mogleg effektiv overgang til meir effektive lyskjelder.

Det siste momentet som forslagsstillarane tek opp, er forholdet til elektriske apparat som har standby-modus og på den måten nyttar straum utan å vere på. Det er ingen tvil om at det ligg eit stort sparepotensial i å redusere den tida elektriske apparat står i standby-modus. Komiteen støttar samstemt det arbeidet Regjeringa gjer gjennom EU-systemet for å redusere straumbruken til desse apparata når dei står i standby-modus, og for å gjere det enklare for forbrukaren å velje produkt med lågt standby-forbruk.

Eit forbod mot produkt som har standby-modus, vil likevel etter fleirtalet sitt syn vere å gå for langt. Kristeleg Folkeparti foreslår i dag eit forbod mot dei aller fleste tv-ar, stereoanlegg, dvd-spelarar, tv-spel og ei rekkje andre apparat som finst på marknaden i dag. Det er rimeleg radikalt.

Til slutt: Sjølv om verken fleirtalet eller Senterpartiet kan støtte dei forslaga om lovforbod som ligg her, er representantforslaget ei viktig påminning og ei viktig støtte til det arbeidet som Regjeringa driv for å redusere unødvendig energiforbruk. Betre energiforbruk, i lag med produksjon av fornybar energi, er blant dei viktigaste klimatiltiltaka vi har. Som også statsråden ofte minner oss på, er det slik at den mest miljøvenlege kilowattimen er den som ikkje blir brukt.

Terje Aasland (A) [10:09:09]: Jeg kan uforbeholdent slutte meg til det saksordføreren nå nylig har sagt om denne saken og disse forslagene. Men jeg har lyst til å understreke det saksordføreren startet med, og som for så vidt også ligger underforstått i forslagsstillernes ønske, og det er at energieffektivisering utvilsomt vil være et av de aller viktigste virkemidlene for å redusere utslippene av klimagasser i nær framtid.

På mange måter har vi vært heldige her i Norge som har hatt tilgang på både rimelig og god elektrisitet. Det har gjort oss mindre bevisste på hva vi har brukt elektrisiteten til, og hvordan vi bruker den. Om veien til mer energieffektivisering går via lovforbud, slik forslagsstillerne ønsker, er jeg svært usikker på. Det utvilsomt største og kanskje viktigste potensialet ligger i å endre folks adferdsmønster og holdninger til bruk av energi. De fleste av oss er i løpet av de siste åra blitt betydelig mer opptatt av å bruke energi riktig og å unngå unødig bruk av energi. Her ligger det fremdeles et betydelig potensial videre. Mye er gjort i den siste tida nettopp med tanke på økt og bedre utnyttelse av energien og elektrisiteten. Vi satser nå på mer energieffektive bygg. Vi stiller strengere energikrav til apparater. Vi har styrket Enovas virkemiddelapparat, og de har gjennom sine programmer i stor grad fokusert på energieffektivisering.

For å få utløst det utvilsomt store potensialet som ligger i energieffektive løsninger og endret adferdsmønster, er det grunn til å stille spørsmål om hvilke veier man bør gå. Lovforbud på enkelte områder, slik Kristelig Folkeparti står alene om å foreslå, er utvilsomt en kontroversiell og – som saksordføreren sa – en radikal vei å gå. Jeg tror det er viktig å underbygge det arbeidet som Regjeringen allerede gjør. Det legger opp til gode ordninger for å få en god energiutnyttelse. Det handler om motivasjon, om bevisstgjøring. Det er varslet at en i energimeldingen kommer tilbake til dette i en større helhet. Det er det viktige i denne sammenheng. Andre, større tiltak når det gjelder energieffektivisering, handler om linjenett, gamle bygg, opprusting og utbygging av vannkraftproduksjonen. Alt henger sammen med alt, og det kommer vi tilbake til. Men å ta ut enkeltområder og innføre lovforbud tror vi er feil vei å gå.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:12:17]: Dette er en sak der jeg tror alle i utgangspunktet er enige om gode målsettinger. Kanskje er vi av og til litt uenige om virkemidlene, men som det framgår av innstillingen, er det egentlig liten uenighet om det òg.

Men for å problematisere litt: Det er viktig å bruke energien så effektivt som mulig, det er vi enige om. Men når vi i en del tilfeller opplever at målsettingen om passive hus, som er nevnt i innstillingen, kommer i konflikt med fjernvarme, har vi sett litt for mange eksempler på at det er fjernvarmen som vinner. Det høres ikke helt logisk ut at en da skal tvangstilkoples et fjernvarmenett, med tanke på at en ved passive hus ønsker å redusere energibruken og gjøre seg minst mulig avhengig av oppvarming.

Mange vil kunne si at dette må kommunene selv kunne ta en beslutning om, det er ikke staten og nasjonale myn-

digheter som bestemmer det. Men det en hører fra folk i kommunene, er at det er en nasjonal målsetting å bygge ut fjernvarme, og den prøver de å følge opp så godt de kan. Da får en en konflikt mellom målsettingene som jeg skulle ønske at Regjeringen hadde vært litt tydeligere på utad, slik at ikke en del kommuner – som f.eks. Trondheim med Rosenborg Park – ender opp med å skrinlegge prosjekt med passive hus fordi en heller vil bygge ut fjernvarmen sin. Vi må kunne skille mellom det som handler om energieffektivisering – altså bruke energien mer effektivt og dermed kunne redusere energiforbruket totalt – og det som handler om energiomlegging. Fjernvarmen representerer det siste, men der øker en faktisk energibruken totalt i forhold til det en kunne gjort.

I innstillingen blir toveiskommunikasjon nevnt. Jeg tror alle står bak det òg, og jeg tror de fleste er utålmodige. Men det viktige er at vi gjennomfører dette på en fornuftig måte, slik at man ikke kjører kostnadene for forbrukerne opp i taket, og at man innfører toveiskommunikasjon når det er naturlig å gjøre oppgraderinger av de anleggene som finnes. Kostnadene har blitt redusert betydelig de siste årene, noe som gjør dette mer aktuelt i dag enn det var for fem–ti år siden da vi diskuterte dette forrige gang. Men det bør gjøres på en kostnadseffektiv måte.

Det samme gjelder belysning. Mye kan selvsagt gjøres. Men det koster å skifte ut apparat, det koster å skifte ut pærer, og derfor bør en fokusere på igangsetting av det når en pusser opp og oppgraderer hus, og ikke tvinge det gjennom så fort som mulig uansett hva slags apparatur en har fra før.

Det som en kanskje burde fokusert mer på, er potensialet som ligger i gatebelysningen. Det er sikkert ikke revolusjonerende at Fremskrittspartiet sier det, jeg tror alle har tenkt på det. Der er det et potensial som myndighetene selv har veldig stor kontroll over, der det brukes veldig mye energi, og der varmetapet fra lyspærene ikke har noen som helst positiv bieffekt. Der er det mye å hente.

Jeg tror samtidig, når en snakker om standby-funksjoner som mange ynder å gå til kamp mot, at en skal skille mellom om det her er snakk om promiller av strømforbruket, eller om det er prosent. Jeg tror det er promiller, og jeg tror vi skal være forsiktige med å overdrive potensialet som er der, selv om det er greit at alle har en bevisst holdning til det energiforbruket en har. Når en ser på det Enova har anslått, snakker en om noen hundre GWh, en snakker ikke om mange TWh.

Det siste jeg vil ta opp, er viktigheten av en langsiktig tilnærming i denne saken, som i alle andre energipolitiske saker. Det å gå ut med kortsiktige tiltak overfor forbrukerne og tro at nå skal alle endre holdninger, alt revolusjoneres og bli så mye bedre, tror jeg ikke virker. En må ha langsiktige tiltak fra myndighetenes side, gjerne i form av skatte- og avgiftsincitav og i form av avskrivningsincitav.

Når en snakker om energieffektivisering, er styrings-systemer for strøm et godt tiltak, og det er jo i Enovas tiltaksplan i dag. Det som er viktig, og som en nå begynner å komme i retning av, er at en har en langsiktighet på dette, at en ikke får en tre måneders innsats før hver fryktede strømkrise. De langsiktige tiltakene bør også gjelde

for andre Enova-virkemidler. Jeg ville ha foretrukket at Regjeringen i stedet for å komme med bevilgninger over statsbudsjettet vurderte en mulighet for å redusere avgifts-satsene, gi folk mulighet til å skrive av slike investeringer på skatteseddelen og forbedre avskrivningssatsene for næringslivet. Akkurat det ligger det forslag om fra Fremskrittspartiet til behandling i finanskomiteen. Jeg håper og tror at statsråden også ser positivt på en slik tilnærming.

Ivar Kristiansen (H) [10:17:30]: På tross av at vi har ganske mange saker om denne typen spørsmål til behandling både i komiteen og i plenum, viser dessverre utviklingen at resultatene lar vente på seg. Vi ser at konsumet av energi i Norge dessverre går den gale veien, det går kraftig oppover. CO₂-utslippene går kraftig oppover i Norge, mens produksjonen av ny fornybar energi som kunne kompensert for litt av de negative utviklingstrekkene, lar vente på seg. Det betyr også at vi har et samfunn der vi mer og mer blir avhengige av fossilt brensel når det gjelder både dagens konsum og det konsumet vi ser fremover på kort sikt. Dette må vi faktisk gjøre noe med.

Når resultatene lar vente på seg, kan man i hvert fall ikke slå fast at de små kampanjene som har vært satt i verk i landet for å legge om konsumet, forbruket, har gitt noe slags resultater, snarere tvert imot. Jeg tror at det er et sterkt behov for en gjennomgang både av de oppgavene som Enova har vært satt til å utøve på vegne av storsamfunnet, og også av de tiltak som Stortinget har vedtatt. Med den bedrøvelige utviklingen vi har hatt hittil i forhold til vår målsetting gjennom klimaforliket om å ha på plass inntil 30 TWh ny fornybar energi innen 2016, tror jeg vi i dag kan stille oss spørsmålet: Er det i det hele tatt mulig å nå disse målene, når vi nesten ikke klarer å komme oss ut av startblokken i vår politikk og vår ambisjon, og å få synlige resultater på plass?

Det er dessverre slik, for å kommentere forslaget fra Kristelig Folkeparti, at all energiproduksjon har miljøkonsekvenser. Vi vet alle at fossil energi gir utslipp av klimagasser, atomkraft gir lagringsproblemer med hensyn til svært farlig ikke-nedbrytbart avfall, vannkraftutbygging betyr inngrep i naturen, vindkraftutbygging fører med seg visuelle inntrykk langs kysten, osv. Derfor er den eneste formen for «energiproduksjon» som ikke gir negative miljøkonsekvenser, faktisk den energien vi sparer, og derfor er det svært viktig at vi kommer oss over fra et pratestadium til et handlingsstadium.

Vi må eksempelvis ta i bruk ny teknologi som kan bidra til energisparing. Vi savner tiltak som toveiskommunikasjon. Toveiskommunikasjon er et tiltak som bidrar til å gjøre den enkelte mer bevisst på eget strømforbruk, samtidig som det vil ha en viktig funksjon i forhold til å få markedet til å fungere mer effektivt. Vi må komme mye raskere frem mot målet om å få en merkeordning på plass som er opplysende for forbrukeren, særlig når det gjelder hvitevarer.

Hvis Norge, når vi skal implementere EUs fornybar-direktiv, skal følge utviklingen og oppnå slike ambisiøse mål som våre naboland har satt seg, må vi også øke fornybarandelen av forbruket av energi i Norge, fra 62 pst.

til 76 pst. Det høres nesten uopnåelig ut, og derfor er det viktig at vi tar på alvor den situasjonen vi er i. Det går dessverre ikke fremover, det går bakover, på den måten at konsumet øker nærmest ukontrollert i Norge. Derfor må vi komme oss videre i en handlingsfase. Dagens regjering må snart begynne å oppdage at man er i regjeringsår tre av fire, og man har kort tid på seg til å komme over i en handlingsfase.

Til slutt tar jeg opp det forslaget som er referert i innstillingen som vi står sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre om.

Presidenten: Representanten Ivar Kristiansen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [10:22:29]: Siden den rød-grønne regjeringen tiltrådte i 2005, har det vært mye snakk om viktigheten av fornybar energi og energieffektivisering. Regjeringen har lansert målsettingen om 30 TWh ny fornybar energiproduksjon og energieffektivisering innen 2016. Dette er en ambisjos og krevende målsetting. Regjeringspartienes handlingsmåte i den saken vi i dag diskuterer, demonstrerer nok en gang at det er langt fra ord til handling for denne regjeringen.

Representanten Sande sier at dette er en viktig debatt. Representanten Aasland sier at energieffektivisering «utvilsomt» vil være et viktig bidrag. Men det blir med ord og lite handling.

10–15 pst. av strømforbruket i norske husholdninger og næringsbygg går til belysning. 5 pst. av strømforbruket går til elektriske apparater i standby-modus. Norges Naturvernforbund har i rapporten «Energifrigjøring i bygg – Norges største kraftverk» anslått at det er mulig å spare 15 TWh i norske bygninger innen 2020. Dette krever iverksetting av en rekke små og store tiltak. Glødepæren omfatter 95 pst. av energien den bruker, til varme og bare 5 pst. til lys. Glødepæren kan enkelt erstattes av sparepærer eller LED-pærer, som gir like mye lys, men bruker 80 pst. mindre strøm og varer 10 til 50 ganger lenger.

De siste årene har antall apparater med standby-modus økt voldsomt. Flatskjermer og kaffetraktere produseres i dag uten avknapp og trekker strøm så lenge apparatet er tilkoblet strømmettet. Det er likevel ikke riktig, som representanten Sande påpeker, at det ikke finnes flatskjermer og kaffetraktere som har av- og påknapp. Det finnes. Det dreier seg om å være bevisst som forbruker når man skal handle.

Utfasing av glødepærer og reduksjon av standby-forbruket er to relativt enkle grep som kan bidra til å realisere Regjeringens ambisiøse målsetting. Jeg tror dette er en type tiltak som Børge Brende ville ha kalt lavhengende frukter. Men Regjeringen vil heller satse på ukontroversielle tiltak som får virkning om 10–15 år, lenge etter at deres egen regjeringsperiode er over.

Statsråd Åslaug Haga har gjennom sin respons til Stortinget i denne saken klargjort at hun lener seg på EU i det videre arbeidet med energieffektivisering og energifrigjøring. I et brev til komiteen argumenterer statsråden mot å innføre egne nasjonale standarder og energikrav, fordi

dette i spesielle tilfeller vil kunne komme i konflikt med EØS-reglementet.

Jeg deler statsrådets positive syn på EUs pågående arbeid og målsettinger for energieffektivisering. Men når sentrale EU-land som Italia, Tyskland, Nederland, Irland og Belgia har vedtatt eller uttrykt ønske om å innføre et forbud mot glødepærer, synes jeg det er rart at ikke Norge kan gjøre det samme. Ett av Senterpartiets kronargument mot EU-medlemskap er jo nettopp muligheten til å gå foran og føre en selvstendig politikk – et argument som jeg personlig deler. Derfor er jeg skuffet over at vi har en regjering som i sak etter sak bruker EU som argument for ikke å vedta en mer offensiv politikk nasjonalt.

Dette er heller ikke nye tanker som Kristelig Folkeparti fremmer i dag. Senterpartiets representant Ola Borten Moe fremmet den 13. mai i fjor, sammen med Heidi Sørensen, et lignende forslag om å forby vanlige lyspærer innen 2012. Dette skulle være ett av flere tiltak i klimameldingen, kunne vi lese i Dagbladet. Statssekretær Guri Størvold i Olje- og energidepartementet uttalte den 15. mars i år til VG at Regjeringen vil stille strenge krav til energieffektivisering når det gjelder lyspærer, noe som i praksis skulle innebære en utfasing av glødepærene i løpet av få år. Når forslagene nå ligger til behandling i Stortinget, stemmer dessverre regjeringspartiene imot disse forslagene.

Til slutt vil jeg si at Kristelig Folkeparti tar inn over seg de miljøproblemene som oppstår i forbindelse med økt bruk av kvikksølvholdige lyspærer og lysstoffrør. I forbindelse med en eventuell utfasing av glødepærer vil det være behov for å få på plass en bedre returordning. Alle forhandlere er jo allerede i dag gjennom avfallsforskriften forpliktet til å ta imot EE-avfall vederlagsfritt. Men det er lett å konstatere at forhandlerne praktiserer dette noe ulikt i dag. Derfor fremmer Venstre, Høyre og Kristelig Folkeparti et forslag om dette.

Jeg tar så opp forslaget fra Kristelig Folkeparti og forslaget som vi har sammen med Venstre.

Presidenten: Representanten Line Henriette Holten Hjemdal har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Gunnar Kvasheim (V) [10:28:06] (komiteens leder): Energieffektivisering er en viktig del av energipolitikken, og det er en viktig del av klimapolitikken. Innenfor dette området finnes det store muligheter som det har vært altfor lite oppmerksomhet på så langt. Det er et område som er undervurdert av politikerne, og det er et område som er undervurdert av forbrukerne.

Vi vet at det kommer til å bli høyere strømpriser i Norge de kommende årene, som et resultat av den integrering vi har på det nordeuropeiske kraftmarkedet. Men det er ikke gitt at folk skal få en høyere strømregning som følge av det. Det er nemlig muligheter for å effektivisere forbruket, slik at en kan komme like godt ut av det, eller bedre ut av det, selv om strømprisene går opp. Dette potensialet må synliggjøres, både fordi en kan spare penger, og fordi en kan spare energi. Det som er så åpenbart på dette området, er at mye kan gjøres med liten innsats. I mange sam-

menhenger er det faktisk nok bare å bruke hodet – være en bevisst forbruker.

Vi vet òg, og eksemplene er mange, at mye kan hentes med små tiltak som det koster lite å iverksette. Det er òg større investeringer som kan foretas, og som kan være lønnsomme i løpet av kort tid. Det var på bakgrunn av dette potensialet at vi i forbindelse med klimaforliket lanserte forslaget om at det skulle lages en ordning med energisjekk av den enkelte bolig. I et samspill mellom myndigheter og forbrukere er det viktig å synliggjøre og utløse det potensialet som finnes, fordi det også er effektivt i et større energiperspektiv.

Vi har i forbindelse med klimaforliket fått med at det skal satses vesentlig mer på informasjon, både om klimautfordringene og om hva som kan gjøres for å løse dem. Jeg imøteser at statsråden kvitterer ut at dette arbeidet er i gang. I det hele tatt er jeg sterk tilhenger av bevisste forbrukere som bruker sin forbrukermakt, og da er det viktig at en har informasjon, og at en har merkeordninger som gjør dette mulig.

Jeg er også opptatt av at en løfter fram de energieffektive produktene, og jeg oppfatter at det er det forslagsstillerne primært ønsker å gjøre, nemlig å sette søkelyset på et område hvor det finnes bedre alternativer i et miljøperspektiv enn dem som flertallet gjør seg bruk av i dag. Men det hadde nok vært konstruktivt å løfte dette i et bredere perspektiv, og jeg forventer en bredere gjennomgang når Regjeringen legger fram sin energimelding.

Venstre er positiv til utfasing av ineffektive lyskilder, til strengere energikrav knyttet til lyskilder og til en panteordning for kvikksølvholdige sparepærer og lysstoffrør. Vi går ikke inn på forbudslinjen her, men vi peker på at forbud er ett av flere mulige virkemidler. Det kan godt være at en bør satse på de andre som anvises i forslaget, som et utgangspunkt.

Det er også vår konklusjon når det gjelder standby-forslaget, hvor vi ikke går inn for forbud. Men jeg er sterkt opptatt av at den problemstillingen som forslagsstillerne tar opp, blir understreket. Der ligger det et stort potensial for den enkelte forbruker og for å spare energi i stort. Det er dokumentert at en kan spare flere hundre kroner ved å ta en annen holdning til standby-knappen på ett eneste husholdningsprodukt. Det henger ikke særlig godt sammen med at folk lar være å utnytte det potensialet, og på den andre siden er sterkt opptatt av prissvingningene på strøm i noen vinteruker, når de har muligheter, som ikke brukes, til å spare inn mer enn det de blir påført i merkostnader.

Det er viktig, også når det gjelder elektriske apparater, å se dette i et større perspektiv. Jeg er sterk tilhenger av at en får et internasjonalt samarbeid som legger til rette for mer ambisiøse standarder for disse produktene.

Jeg vil avslutningsvis bare vise til et eksempel på små tiltak som kan gi stor effekt: Utbyggingen av PCB-holdige kondensatorer i lysstoffarmaturer. Det er snakk om 4,4 millioner stykk som kan byttes ut. I sum hadde det gitt en innsparing i energi på 600–700 GWh. Det er mer enn Alta-utbyggingen, så ingen skal komme og si at små tiltak ikke i sum gir stor virkning.

Statsråd Åslaug Haga [10:33:15]: Det er viktige problemstillinger som reises av representantene fra Kristelig Folkeparti i det Dokument nr. 8-forslaget vi nå behandler.

Energisparing står høyt på dagsordenen i departementet, fordi den kilowatten som ikke blir brukt, er den mest miljøvennlige. Mulighetene for energisparing er mange – i husholdningene, i bygg og på transportområdet. For å utnytte mulighetene må vi satse på mange områder, vi må utvikle nye produkter, og informasjonen til brukerne må bli bedre. Vi må utvikle lov- og regelverk, og vi må ha gode tilskuddsordninger. Det jobbes på alle disse områdene.

Når vi jobber med standarder for energibruk, må vi ha som bakgrunn at vi snakker om produkter som er internasjonale handelsvarer med sterk konkurranse. Da er det gode grunner til å være koordinert med utviklinga i andre land. Innfører vi nasjonale standarder som går lenger enn EUs, kan vi bli møtt med at de er i strid med bestemmelsene om fri bevegelighet for varer i henhold til EØS-avtalen.

Derfor er jeg også glad for at det pågår omfattende prosesser internasjonalt, som leder mot stadig strengere krav til energieffektivitet og miljøvennlig utforming av mange typer produkter. På europeisk nivå har dette stor oppmerksomhet, og det er i dag flere direktiver som setter standardkrav til elektriske apparater. Norge har gjennomført en rekke slike direktiver. Belysning og standby-forbruk er nå prioriterte områder, også for EU. Norge jobber aktivt opp mot EU for å få høyere standarder når det gjelder energibruk.

Det er viktig å begrense energiforbruket til belysning, som forslagsstillerne peker på. Om lag 10 pst. av det totale energiforbruket i norske husholdninger går til belysning, og sparemulighetene er store. EU vurderer nå ulike utfasingsscenarioer for glødelamper. Vi deltar aktivt i de fora hvor dette diskuteres. EU gjør grundige vurderinger av de miljømessige, markedsmessige og energimessige konsekvensene for å få til en vellykket utfasing. Et viktig punkt i en strategi for utfasing av glødepærer er å få på plass gode returordninger for å unngå utslipp av miljøgifter.

Mitt utgangspunkt er klart: Glødepærer skal fases ut av det norske markedet, og det skal lages en helhetlig strategi for utfasing – vel og merke en strategi som er tilpasset norske forhold, og hvor vi må ta høyde for utviklinga i EU.

I tillegg til å bruke standarder og merkeordninger, jobber vi gjennom Enova. Energieffektive og miljøriktige løsninger skal være tilgjengelige, og de skal tas i bruk både av private og offentlige aktører. Alle Enovas programmer vil kunne bidra til en langsiktig utvikling av markedet, både når det gjelder energieffektivisering og fornybar energi. La meg understreke at det skjer mye positivt på dette området, ikke minst når det gjelder industrien. Et av de områdene som Enova har aller best resultater på, er energieffektivisering for industrien. Vi snakker om et resultatmål på – hvis jeg ikke husker feil – 2,7 TWh, altså meget omfattende. Norsk industri hyller tiltaket i alle sammenhenger, og Enova er veldig klare på at dette er et av de områdene hvor man ser det største potensialet framover.

Men så er det veldig riktig som representanten Kvass-

heim sa, at vi trenger å jobbe med informasjon til forbrukerne. Vi trenger å ha bevisste forbrukere, og derfor er det Enova anbefaler så viktig. Per i dag omfatter denne merkeordninga lavenergivinduer, og vi jobber nå systematisk med å bringe flere produkter inn i dette.

La meg også si at Enova arbeider målrettet for energieffektiv belysning. De vil bl.a. hjelpe oss i arbeidet med utfasinga av glødepærene.

Når det gjelder standby-forbruk, er forbruksmønsteret av stor betydning. Dette forbruket kan fjernes dersom alle apparater blir slått av helt når de ikke er i bruk. Antall elektriske apparater med standby-forbruk har økt betydelig i Norge i de seinere åra. Vi vet at det fortsatt kommer til å øke, alt tyder på det. Derfor er det nødvendig med en gjennomtenkt og god regulering av dette energiforbruket.

Som et eget tiltak i Norge vil vi vurdere merking av produkter, slik at forbrukerne enklere kan velge produkter med lavt standby-forbruk. Denne type merkeordninger har vi god erfaring med, ikke minst fra hvitevaresektoren.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [10:38:45]: Denne saken bærer preg av at alle vil i samme retning, men at noen gjerne overdriver potensialet og mulighetene litt mer enn andre.

Vi har hørt snakk om enøktiltak i mange tiår på Stortinget. Da er det viktig å få perspektiv. I denne debatten har vi hørt at 5 pst. av energiforbruket i husholdningene og næringslivet er standby-forbruk. Det tilsvarer ca. 4 TWh. Enova anbefaler i deres anslag at man setter et komma foran det tallet. Vi har hørt at en kan spare flere hundre kroner bare på ett elektrisk apparat ved å slå av standbyknappen. Med 50 øre pr. kWh betyr det at en i hvert fall kan bruke 200 kWh på ett apparat. Det tilsvarer at en bruker 25 watt på en standby-funksjon. Det er ingen nye apparater hvor en annonserer med at de bruker 25 watt i standby. Det annonseres at de bruker mindre enn 1 watt. Enten må en ta selskapene for falsk markedsføring, eller så må en få debatten inn på riktig spor. Derfor vil jeg spørre: Vil statsråden ta initiativ til å prøve å kvantifisere enøktiltakene på disse mulige områdene i sin energimelding?

Statsråd Åslaug Haga [10:39:55]: I Norge har vi ikke statistikk for formålsfordeling av elektrisitetsbruken. Enhver beregning eller antagelse om andelen som brukes til ulike formål, vil derfor være usikker. Dette er en utfordring for oss.

Når det gjelder standby-forbruket i Norge, har Enova beregnet det til om lag 400 GWh. Jeg er ikke i stand til å utfordre det tallet. Men jeg tenker at representanten har et viktig poeng, altså: Vi trenger å ha bedre kunnskap, bedre oversikt. Når vi skal jobbe systematisk med energiøkonomisering, er det viktig at vi jobber på de områdene hvor vi har størst mulighet til å ta ned flest TWh raskt. Der er det industrien som peker seg ut, og der er det bygningsmassen som peker seg ut. Men det at vi skal jobbe systematisk inn mot disse store områdene, tilsier ikke at vi ikke samtidig skal ta kloke grep inn mot det mindre forbruksmarkedet.

Ivar Kristiansen (H) [10:41:16]: Vi fjerner oss dessverre i negativ retning fra våre Kyoto-målsettinger. Det går smått med ny produksjon av fornybar energi i Norge. Våre CO₂-utslipp øker kraftig i Norge. Forbruket av energi øker også kraftig i Norge.

Statsråden slår fast her i dagens debatt at jo da, energisparing står høyt på dagsordenen i departementet. Med det bakteppet som jeg har referert til, er det noe i det hele tatt som tyder på at energisparing står på dagsordenen i Olje- og energidepartementet?

Statsråd Åslaug Haga [10:42:06]: Jeg kan forsikre representanten Kristiansen om at vi har energieffektivisering høyt på vår dagsorden. Dette var bl.a. tema i Energirådet for ikke mange dagene siden, hvor vi ble enige med Energirådet om at et av de viktige innspillene som de skal gi til energimeldinga, er nettopp på dette området. Da skal vi sørge for at vi har en helhetlig plan som favner hele spekteret, som representanten Ketil Solvik-Olsen var opptatt av, fra industrien og de tunge tiltakene og fram til de små mulighetene som vi har hos vanlige forbrukere. Ja, dette har vi stor oppmerksomhet på. Jeg skal gjenta så lenge jeg har mulighet til å stå i denne sal, at den mest miljøvennlige TWh vi har, er den som ikke forbrukes. Der skal jeg sørge for at vi gjør et viktig arbeid framover.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [10:43:21]: Statsråden gjentar at den mest miljøvennlige kilowattimen er den som ikke brukes, og det er vi veldig enig i. Det er kanskje også den letteste å få tak i, fordi det er vanskelig å få satt i gang ny produksjon av fornybar energi med det støttesystemet og også det litt seine offentlige systemet som vi har for tiden. Det er jo beklagelig. Derfor er det viktig at vi stimulerer til å bruke energien fornuftig, og at vi bruker så lite som mulig.

Statsråden sier: «Mitt utgangspunkt er klart: Glødepærer skal fases ut.» Hun tar også høyde for en prosess i EU i sitt innlegg. Mitt spørsmål blir da: Når vil statsråden klare å oppnå sitt mål?

Statsråd Åslaug Haga [10:44:15]: Vi ser at det er god framdrift i disse prosessene i EU, både når det gjelder mer energieffektiv belysning, og når det gjelder produkter med standby-funksjoner. Jeg kan ikke garantere eksakt når man blir ferdig med prosessene i EU. Det jeg skal love, er at vi parallelt med utviklingen i EU skal se på hvordan vi kan lage en plan for å fase ut glødepærene i Norge, for vi har noe ulikt forbruksmønster i EU og i Norge. Vi må sørge for at vi følger den samme veien, for hvis vi setter ulike krav til produktene, kommer vi i konflikt. Det er f.eks. fullt mulig å fase ut pærer med høy styrke raskere i Norge enn man f.eks. gjør i EU, men vi er avhengige av at vi følger omtrent samme vei, ellers kommer vi i konflikt med EØS-avtalen. Jeg skal gjøre det jeg kan for at vi skal få disse prosessene på skinner så raskt som mulig.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [10:45:40]:

Etter å ha hørt statsrådets innlegg og også replikkordskiftet med meg, oppfatter Venstre og Kristelig Folkeparti at statsråden er enig i intensjonene som ligger i forslag nr. 2 om en utfasing av ineffektive lyspærer. Det gjelder glødepærer i dette tilfellet. Dermed gjør vi om forslag nr. 2 til et oversendelsesforslag. For Kristelig Folkeparti og Venstre er det viktig at vi finner fram til enighet og finner fram til tiltak som gjør at dette kommer raskere.

Så med statsrådets svar om at hun også ønsker å lage en plan når det gjelder en utfasing, gjør vi dette forslaget om til et oversendelsesforslag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 3627)

Sak nr. 4 [10:46:34]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevis, Karin S. Woldseth og Kari Kjønnaas Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt (Innst. S. nr. 267 (2007-2008), jf. Dokument nr. 8:64 (2006-2007))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

André N. Skjelstad (V) [10:47:41] (ordfører for saken): Vi skal i dag behandle representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevis, Karin S. Woldseth og Kari Kjønnaas Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt.

Begrunnelsen for forslaget er at den 4. oktober 1944 ble Laksevåg kommune og Holen skole utenfor Bergen bombet av allierte fly. Mange, både barn og voksne, ble drept eller skadet. 193 personer omkom den dagen, og de materielle skadene var enorme. Noen fikk skader som først i senere år, i alderdommen, er blitt tydeligere og bidrar til å gjøre pensjonisttilværelsen vanskelig, både helsemessig og økonomisk.

I boka «Vi reiste oss igjen» – et 60-årsminne om 4. oktober 1944 – uttaler formannen i Minneforeningen av 4. oktober 1944, Nils Lexander, følgende:

«Ser man bort fra Finnmarkskommunene, var Laksevåg den mest krigsherjede kommunen i landet.»

Da den allierte invasjonen i Frankrike kom den 6. juni 1944, ble tyskerne nødt til å rømme franske havner og flyt-

te sine ubåter til havner i andre land. De fleste ble plassert i Norge. Ca. 100 ubåter kom til Bergensområdet i løpet av sommeren og høsten ifølge boka «Vi reiste oss igjen».

Det er gitt en god begrunnelse i framstillingen i representantforslaget. I tillegg vises det til at på Holen skole omkom 61 barn, 2 lærere, vaktmesteren og 16 hjelpepersonell fra Det sivile luftverns førstehjelpstjeneste. 36 mennesker ble drept på Kleivdals Lærfabrikk og 11 hos Bernt Iversen & Søn. Dette kommer godt fram i begrunnelsen til saken, som vi har behandlet i komiteen.

Det var på tide at denne saken nå fikk en løsning. Det har tatt tid. Venstre er tilfreds med at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole nå får en ny vurdering i forhold til å motta krigspensjon. Stortinget har vedtatt flere ulike kompensasjonsordninger i forbindelse med den annen verdenskrig. Imidlertid har det i ettertid vist seg at behandlingen av flere av ofrene ikke har vært god nok, og at de rapporter og vurderinger som tidligere er lagt til grunn, ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til barns opplevelser av traumer i etterkant i forbindelse med krigshandlinger. Venstre er derfor tilfreds med at ofrene nå får en ny vurdering i NAV, og forutsetter at dette kan skje så raskt som mulig med tanke på noen av ofrenes alder.

En samlet komite synes det er viktig å trekke fram den betydelige innsatsen som Minneforeningen for Holen skole og Rolf Andersen har gjort gjennom mange år, for å dokumentere ofrenes fysiske og psykiske lidelser og senskader av betydelig art som følge av opplevelsene. Det har vært møter med komiteen, og det er laget en film. Uten denne innsatsen hadde ikke vi som politikere vært klar over omfanget av senskader og opplevelser som disse har vært utsatt for.

Vi har heldigvis i vårt land vært forskånet for krig på eget territorium de siste 60 år. Vi er vant til å leve fredelig innenfor eget lands grenser, noe som langt fra er en selvfølge andre steder i verden. Bombingen i Bergen og de opplevelsene som folk har hatt i Finnmark og i Nord-Troms, er det viktig at noen dokumenterer og fortsetter å snakke om.

Som sagt er vi fornøyd med at saken til ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole nå får en løsning. Men det er flere andre grupper som burde fått vurdert sine saker, og vi forutsetter nå at huleboerne og de tvangsdeporterte i Finnmark og Nord-Troms får sine saker gjenopptatt etter samme prinsipp om presumpsjon der krigspåkjenningen fyller belastningskriteriene for posttraumatisk stress. Derfor har vi også fremmet et forslag om at det blir utredet en billighetserstatningsordning i en eller annen form for huleboerne og de tvangsdeporterte i Finnmark og Nord-Troms. Og vi ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget om dette på egnet måte.

Venstre tror at det nå hadde vært klokt å bli ferdig med alle erstatningssaker som har med krigen å gjøre. Venstre mener at det som hovedregel bør være en høy terskel for å bruke en tilpasset billighetserstatningsordning. Å ha opplevd krig kan ikke i seg selv være grunn nok til å få billighetserstatning, men fortsatt finnes det grupper som har hatt krigsopplevelser, og som burde fått en vurdering i forhold til en erstatningsordning.

Stortinget har vedtatt flere ulike kompensasjonsordninger i forbindelse med den annen verdenskrig, bl.a. til nordmenn i japanske fangenskap. En rekke norske sjøfolk ble under den annen verdenskrig holdt i fangenskap i Afrika. I løpet av sommeren 1940 ble 26 norske skip holdt tilbake i franske kolonier. I overkant av 700 nordmenn ble interneret om bord på skipene eller ble satt i fengsler og fangeleirer langt inne i ørkenen. Dette er en av flere saker som ikke har fått så mye oppmerksomhet, og ofrene har ikke fått noen form for kompensasjon fra den norske stat for sin betydelige innsats for Norge under den annen verdenskrig. For mange ble det et nesten to og et halvt år langt fangenskap.

Vi ser ikke at det er prinsipielle forskjeller på nordmenn som satt i japansk fangenskap og fangenskap i afrikanske land, og finner det derfor rimelig at det etableres en erstatningsordning for nordmenn i afrikanske fangenskap også.

Med dette tar jeg opp mindretallsforslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Presidenten: Representanten André N. Skjelstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Per Rune Henriksen (A) [10:52:58]: Klokken 09.05 den 4. oktober 1944 gikk luftvernsirenene på Laksevåg, og et massivt bombeangrep på den tyske ubåtbunkereren var i gang. 152 allierte bombefly droppet sin dødbringende last – 1 432 bomber – fra stor høyde, og på få minutter ble Laksevåg omskapt til et inferno av eksplosjoner, ild og røyk. Da angrepet var over, kunne man konstatere at ubåtbunkereren var praktisk talt uskadd, mens samfunnet rundt var hardt rammet av de alliertes bomber. På Holen skole døde 61 barn, 2 lærere, vaktmesteren og 16 hjelpere fra det sivile luftvern. Totalt mistet 193 mennesker livet den dagen, på skolen, på arbeidsplasser og i sine hjem. For oss som er oppvokst i fredens Norge, er det umulig å forestille seg hvilke redselsscener som utspilte seg på Laksevåg denne dagen. 193 mennesker mistet livet, mange overlevde med store og små fysiske skader som ble behandlet. I tiden etterpå måtte folk klare seg som best de kunne. Livet gikk videre, hus og hjem skulle gjenoppbygges, og det var ikke tiden til å gruble over det vonde som hadde skjedd. Etter et halvt år kom freden, og med freden kom takknemligheten overfor våre allierte som knuste Hitlers tredje rike og befridde Europa fra nazismen. For det offisielle Norge var ikke dette tiden for å snakke om skadene og smerten som var blitt påført Laksevågs beboere av de alliertes bomberegner. Man ville glemme, komme videre i livet. I en kronikk i Bergens Tidende 14. oktober 2007 påviser Trygve Gulbrandsen, pensjonert lektor og offer for bombingene, at det allierte angrepet ble fortiet i de store verkene som omhandler krigen i Norge, og at denne fortelsen holdt seg svært lenge.

I dag vet vi at glemsel ikke er en god strategi for å håndtere dramatiske hendelser.

Mange av barna på Laksevåg har gjennom hele sitt liv etter bombingene slitt med ettervirkningene. Mange har slitt uten å knytte sine problemer til hendelsene den 4. okto-

ber 1944. Tausheten rundt disse tingene har vært en ekstra belastning, fordi den enkelte har vært overlatt til seg selv. Sjelden kan man vel si at uttrykket «å føye skam til skade» har passet bedre.

Etter hvert var det en del av de overlevende skolebarna som i godt voksen alder begynte å søke krigspensjon. Svært mange av disse opplevde å få avslag på sine søknader, fordi Rikstrygdeverket mente at det ikke var sammenheng mellom de problemer de i dag har, og opplevelsene under krigen.

Krigspensjoneringslovene har sin opprinnelse tilbake til 1946. Varig men eller nedsatt arbeidsevne på grunn av krigsskade gir rett til pensjon. Det såkalte Eitinger-utvalget gikk i sin tid gjennom søknader om pensjon på grunn av psykiske plager, og praksis siden 1990 er basert på utvalgets forslag om presumpsjon for årsakssammenheng. Det vil si at grupper av krigsdeltakere med psykiske plager får pensjon uten individuell behandling. Barn som ble begravd i ruinene over en viss tid etter bombeangrep, ble omfattet av en presumpsjonsordning. For Holen-barna har praktiseringen av denne regelen ikke vært tilfredsstillende. Det har etter hvert blitt satt store spørsmålsteget ved det grunnlaget Rikstrygdeverket har hatt for å avslå søknader om krigspensjon. Det har særlig blitt framholdt at man i de senere år har fått mye kunnskap om hva krigshandlinger gjør med barn, hvordan krig oppleves, hvilke traumer barna påføres og hvordan dette påvirker deres liv.

Minneforeningen av 4. oktober 1944 har gjort en kjempejobb for å få fram denne saken for myndigheter, politikere og media. Gjennom sterke vitnesbyrd om hva som skjedde den 4. oktober 1944, og hva som har skjedd gjennom etterkrigstiden med de overlevende, har de skapt et stort engasjement for saken.

I oktober 2006 bad Arbeids- og inkluderingsdepartementet NAV om en redegjørelse for praktiseringen av bestemmelsene om krigspensjon for huleboerne i Finnmark og for Holen-barna. I juli i fjor kom en foreløpig rapport hvor NAV bad om en oppdatert ekspertutredning om senvirkningene av krigspåkjenninger hos barn. Rapporten forelå i mars i år, og den konkluderer med en anbefaling om at presumpsjonsprinsippet kan innføres for dem som ble direkte rammet av bombingene, og som i voksen alder har fått påvist psykisk skade som er forenlig med posttraumatisk stress. Den 14. mai kunne statsråd Bjarne Håkon Hanssen annonsere at anbefalingen fra ekspertutvalget vil bli fulgt, og at alle Holen-barna som har fått avslag, vil få sin sak gjennomgått på ny i lys av denne nye praksisen. Dette er en seier for dem som har kjempet trassig og utålmodig i en årrekke. Jeg tør påstå at uten Minneforeningen av 4. oktober 1944 ville vi ikke ha kommet dit vi er i dag på dette området. Det er derfor all grunn til å berømme representantene for denne foreningen. De har fremmet sin egen og sine barn- domsvenners sak på en måte som avtvinger stor respekt. Jeg vil også benytte anledningen til å gi statsråd Bjarne Håkon Hanssen en stor honnør for hans engasjement i denne saken. Det har vært tett kontakt med minneforeningen gjennom det siste året, og det er min oppfatning at dette har blitt satt stor pris på av en gruppe som ikke

har fått for mye oppmerksomhet om sin sak i årene etter 1944.

Robert Eriksson (FrP) [10:58:24]: Det er liten tvil om det som skjedde den 4. oktober 1944. Det er godt dokumentert både i Minneforeningens bok «Vi reiser oss igjen» og i lokalsamfunnet. Det er også godt dokumentert av de menneskene som faktisk opplevde hendelsen, som våknet den 4. oktober, en høstdag i slutten av annen verdenskrig, og egentlig bare hadde et håp om å gå på skolen, en helt vanlig skoledag på en helt vanlig dag. Selv om det var krig, selv om det var litt spesielle tilstander, hadde man ikke forventet eller trodd på noe slikt som skjedde den dagen, at 152 allierte fly kom innover Vestlandet med én klar målsetting, nemlig å ta ut de tyske ubåtene og ubåt-bunkerer i Laksevåg. Dessverre skjedde det som skjedde. Man bombet et helt lokalsamfunn og en hel skole.

Denne hendelsen er på mange måter helt spesiell i norsk krigshistorisk sammenheng. Det var nemlig våre allierte som foretok bombingene. Det var våre allierte som sørget for at det som skjedde, skjedde, og som førte til denne forferdelige hendelsen.

Jeg vil også rette en stor takk til Minneforeningen, som har brukt utrolig mye tid, krefter og ressurser på å dokumentere og kjempe for denne saken – kjempet den fram i Stortinget, kjempet fram opplysninger som gjør det mulig for oss som stortingsrepresentanter å ta den opp og få en avgjørelse.

Det er liten tvil om at den dagen må ha brent seg godt fast, med fortvilelse, frykt og redsel for de menneskene som overlevde. Det er liten tvil om at dette har skapt store sår som aldri vil leges. Det er heller ikke noen tvil om at mange har opplevd og gått rundt med store traumatiske lidelser etter denne hendelsen. Derfor er jeg svært glad for at vi nå endelig får en ny gjennomgang av alle disse søknadene, at saken blir tatt opp på nytt.

Jeg synes det har vært uverdig at enkelte har måttet kjempe i rettsvesenet for å få krigspensjon, mens andre ikke har hatt ressurser eller muligheter til å ta opp denne saken og kjempe for den – og dermed ikke fått det. Dessverre har søknadene i de fleste sakene etter 2000 fått avslag. Derfor ser jeg fram til den behandlingen som NAV nå skal gjøre, ved at man skal gå igjennom alle disse sakene på nytt. Jeg forventer at når NAV foretar en gjennomgang av disse sakene, vil man se på dem med helt nye øyne, at man legger ekspertgruppens anbefaling til grunn, at man legger dommen fra 2005 i Gulating lagmannsrett til grunn, og at det nå ikke lenger er noen tvil om at de menneskene vi her snakker om, og som har båret på disse opplevelsene gjennom et langt liv, har hatt, eller kunne ha fått, posttraumatiske stresslidelser. Det er jo det som tidligere har vært en del av kjernen i forhold til avslagene, at man har vært i tvil om det kunne være tilfellet. Jeg er overbevist om at det ikke burde ha vært noen tvil i så henseende. Jeg er overbevist om at man må se på dette med nye øyne.

Jeg håper også at statsråden tar med seg dette i det videre arbeidet og i den kontakten han har med NAV når dette skal gjennomgås på nytt – jeg håper at man legger

bort de holdningene og de synspunktene som Rikstrygdeverket hadde i 2005. Den gangen var det fire saker som ble behandlet i rettsvesenet – staten ble dømt til å betale krigspensjon til fire stykker, fire av søkerne som var fra Laksevåg og Holen skole. Den gangen uttalte Martin Andresen i Rikstrygdeverket at utfallet av rettssaken ikke ville få noen konsekvenser for Rikstrygdeverkets praksis og behandling av søkere fra Holen skole og Laksevåg.

Den type praksis forventer jeg nå er lagt til side. Den type holdning forventer jeg er lagt i en skuff når man nå går igjennom sakene på nytt, og at man nå tilkjennet disse menneskene rettmessig krigspensjon. Hvis man ikke gjør det, vil dette dessverre for de menneskene vi her snakker om, nok en gang bli et kraftig slag under beltestedet. Det håper jeg for guds skyld at vi unngår.

Eirin Faldet hadde her overtatt presidentplassen.

Torbjørn Hansen (H) [11:03:38]: Stortinget skal i dag sette punktum i en sak som handler om noe som skjedde for nesten 64 år siden på Laksevåg i Bergen.

Den allierte innsatsen mot de tyske ubåtene og ubåt-bunkerer i Bergen ble vurdert å ha stor strategisk betydning for å vinne 2. verdenskrig. Derfor kom altså 152 allierte bombefly innover Vestlandet 4. oktober 1944 og slapp sin last over et militært og strategisk mål.

Det tragiske på Laksevåg, som i mange krigshendelser, var at det militære målet lå midt inne i et sivilt samfunn. 193 mennesker omkom. Bare på Holen skole omkom 80 mennesker, hvorav 61 barn. Dette var altså den største sivile katastrofen i Norge under krigen.

For dem som overlevde, har tragedien satt dype spor. De overlevende forteller om ulike lidelser, både av psykisk og semantisk karakter: konsentrasjonsvansker og hørselsproblemer. Katastrofen skjedde midt under 2. verdenskrig. Dermed stod med andre ord ikke et kommunalt kriseteam klart for å ta seg av dem som slet. Tvert imot, mange ble sendt av gårde til andre steder i landet. Saken ble møtt med taushet.

Katastrofen har i flere tiår etter krigen blitt sett på som spesiell og blitt fortiet, i og med at det var de allierte som stod bak bombingene. Det at de allierte stod bak, gjorde på en måte tapene og påkjenningene mindre «aktverdige» enn tap og lidelse påført direkte av tyskerne. Dette er kanskje krigens brutale logikk. I krig blir ting veldig sort/hvitt. Dette fikk imidlertid barna på Laksevåg føle på en totalt urimelig måte.

Jeg tror de fleste ser det opplagte i at slike tragedier har konsekvenser og kan sette varige spor. Saken vi behandler i dag, handler nettopp om hvorvidt de barna som overlevde dette traumet, og som nå er i 70-årsalderen, er berettiget til krigspensjon for plager de har fått som følge av bombingene. Kjernes spørsmålet, som det norske trygdevesenet har møtt på en svært rigid måte, er om man kan legge til grunn at bombingene faktisk har påført barna som overlevde, plager i etterkant.

Tidsaspektet gjør at vi må beskrive denne saken som et lite ærerikt kapittel i norsk etterkrigshistorie. Man kan virkelig spørre seg om hvordan vårt trygdesystem funge-

rer når denne type spørsmål først finner en holdbar løsning så lang tid etter at katastrofen inntraff. Det kan ikke være økonomien i det, for så mange mennesker gjelder det ikke. Det kan heller ikke være frykt for presedensvirkninger, for, som sagt, dette var den største sivile katastrofen i Norge under 2. verdenskrig.

Forskning på konsekvenser av barns opplevelser og traumer etter krigshandlinger har gitt økt innsikt.

Regjeringen iverksatte, etter mye pågang både i denne saken og i huleboersaken i Finnmark, først en gjennomgang av praksis i disse sakene internt i Arbeids- og velferdsetaten. Dette arbeidet startet i oktober 2006 og var ferdig i juni 2007. Deretter satte man i gang arbeidet med å få en ny ekspertvurdering, ledet av professor dr.med. Lars Weisæth. Denne gruppen la så i mars i år fram en utredning som slår fast at en må forvente at de som ble berørt, har hatt psykiske traumer som følge av bombingene av Laksevåg og manglende oppfølging i etterkant.

Det ble også slått fast at det er grunnlag for en såkalt gruppevurdering i henhold til presumpsjonsprinsippet i denne saken. Presumpsjonsprinsippet gjelder når krigshendelse rammet en gruppe noenlunde likt i forhold til alvorlighetsgrad.

Statsråden har så i brev til arbeids- og sosialkomiteen av 13. mai slått fast at Arbeids- og velferdsdirektoratet vil gjennomgå alle avslagssaker vedrørende barn fra Holen skole og huleboersaken i Finnmark på nytt. De personer dette gjelder, må derfor ikke sende inn ny søknad eller ta andre initiativ, og gjennomgangen skal gjøres i løpet av 2008. Dermed settes det forhåpentligvis et endelig punktum i denne saken, snart to år etter at Regjeringen satte i gang den første gjennomgangen av saken.

Prosessen fram har altså ikke vært enkel. Honnøren går derfor ikke til oss politikere, eller til Regjeringen, for den del. Jeg synes imidlertid tvert imot at det er på sin plass å nevne den innsats Minneforeningen av 4. oktober 1944 og Rolf Andersen gjennom år har gjort for å dokumentere psykiske og fysiske lidelser og senskader som følge av denne tragedien. Uten dette arbeidet hadde vi opplagt ikke fått en god løsning i denne saken.

I innstillingen vises det også til opplevelser som de såkalte huleboerne i Finnmark ble utsatt for under krigen. Denne gruppen er mer uensartet enn den som overlevde bombingene av Holen skole. Men det vil også være behov for å gå nærmere inn i enkeltsaker også for huleboerne, og jeg tar i den anledning opp det forslag Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har i innstillingen om dette.

Presidenten: Torbjørn Hansen har tatt opp det forslag han refererte til.

Karin Andersen (SV) [11:08:27] (komiteens leder): Jeg slutter meg til saksordføreren innlegg og til innlegget fra Per Rune Henriksen – de gikk gjennom saken veldig grundig.

Bombingen av Laksevåg og Holen skole var av de største og mest forferdelige enkelthendelsene – om ikke den aller mest forferdelige hendelsen – som rammet sivile under krigen. At det var allierte som stod for bombingene,

gjorde nok at saken i ettertid ble fortiet, og at behandlingen av saken har fått et uheldig forløp. Godt er det da at saken nå ser ut til å få en løsning.

Det er betenkelig at det skal så stor innsats til over så lang tid for å bli sett og hørt i en slik sak. Derfor har Minneforeningen fått mye ros i dag, og jeg vil slutte meg til det. Når Minneforeningen ikke har gitt seg, har den ved det sikret at rettferdigheten ikke har tapt. Det er viktig for hele samfunnet. Den har også sikret at samfunnsansvaret og etikken i slike saker ikke har lidd nederlag. Det er viktig. Det er viktig for dem det gjelder, men det er også viktig for samfunnet.

Nyere forskning har gjort at saken nå får en ny vending. Traumer etter krigshandlinger vet vi kan skade et menneske for hele livet. Det har vært allmennkunnskap, men når man skal styre slike ordninger, kreves det at det er forskningsgrunnlag for det. Forskningsgrunnlag får man i ettertid, så det blir alltid en slags etterpåklokskap. Det er vanskelig i slike saker. Men jeg synes nok, når jeg har lest gjennom noen av disse sakene, at bevistestkelen for å forstå eller godta at noen har fått skader av slike alvorlige krigshandlinger, har vært urimelig høy sett i forhold til det vanlige folk faktisk forstår kan påføres et menneske i en slik situasjon.

Denne forskningen kan forhåpentligvis bidra til at vi med kunnskap om og innsikt i hvordan krigshandlinger skader mennesker, også kan forstå hvordan de som har vært utsatt for alvorlige krigsskader, bærer dette med seg hele livet for seg sjøl, som et problem som kanskje også gir dem vanskeligheter i forhold til samfunnet rundt seg. Det er en realitet, og mange av oss som har kjent noen som har vært i fangenskap under krigen f.eks., vet at mange av dem har slitt voldsomt etterpå.

Trygderetten har vært nevnt her i et innlegg før, at nå forventer man endringer i praksis. Ja, det gjør vi. Men det er en politisk oppgave å legge de føringene som gjør at Trygderetten kan trekke andre slutninger. Det er ikke slik nå. Arbeids- og sosialkomiteen var på besøk i Trygderetten for ikke så veldig lenge siden der vi spurte nettopp om dette, og de sier helt klart at det er endringer i lovverk og sentrale føringer som må på plass før man kan endre praksis, fordi de forholder seg til et regelverk. – Så ja, det skal nå bli endringer, og den politiske oppgaven med å få til de endringene legger vi i Stortinget på plass i dag.

Det er helt riktig at rosen i dag bør gå til dem som ikke har gitt seg i denne saken, men jeg vil også gi ros til arbeids- og inkluderingsministeren, som har gjort en innsats for at vi skal komme til det resultatet vi er kommet til i dag. Det er jeg og SV veldig glad for at vi gjør.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [11:12:42]: Jeg er svært glad for at saken om krigspensjon for ofrene etter bombingene av Laksevåg og Holen skole nå får en løsning. Her foregikk en av de største sivile katastrofer under andre verdenskrig. Behandlingen av disse ofrene har vært en skamlett på norsk etterkrigshistorie, og det er på høy tid at det blir gjort opp for denne uretten.

Kristelig Folkeparti slutter seg helt til de vurderingene som ekspertgruppen har gjort om presumpsjon, og til at

ofrene nå får en ny vurdering i NAV. Jeg legger til grunn at dette må skje så raskt som mulig med tanke på alderen til enkelte av ofrene.

Innsatsen fra Minneforeningen av 4. oktober 1944 og Rolf Andersen har vært helt avgjørende for denne sakens positive utfall. Det årelange arbeidet som Andersen og Minneforeningen har gjort for å dokumentere ofrenes fysiske og psykiske lidelser og senskader, er imponerende. Det viser hvor viktig enkeltpersoner og ideelle organisasjoner kan være, og er en bekreftelse på at det norske demokratiet tross alt har en evne til å korrigere feiltrinn, selv om det kan ta lang tid. Vi må aldri glemme at samfunnet bygges best nedenfra.

Jeg er glad for at et samlet storting understreker at det vil være naturlig at huleboerne og tvangsdeponerte i Finnmark og Nord-Troms får sine saker gjenopptatt etter det samme presumpsjonsprinsippet. Rolf Andersen har skrevet boka «Det glemte folket». Boka er sterk lesning. Her kan vi lese om at innbyggerne i Nord-Norge i en radiotale 30. november 1944 ble anmodet av daværende kronprins Olav om å motsette seg nazistenes ordre om å la seg tvangsevakuere sørover. Mange fulgte oppfordringen og ble boende i huler og jordgammer over vinteren, mens tyskerne brente husene deres og slaktet dyrene. I dag må vi passe på at disse ikke blir det glemte folket. Derfor er det beklagelig at det bare er Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre som ber Regjeringen utrede en billighetserstatningsordning for huleboerne og de tvangsdeporterte i Finnmark og Nord-Troms.

Stortinget har også vedtatt flere ulike kompensasjonsordninger i forbindelse med annen verdenskrig, bl.a. til nordmenn i japansk fangenskap. En rekke norske sjøfolk ble under annen verdenskrig holdt i fangenskap i Afrika. Dette er en sak som ikke har fått så mye oppmerksomhet, og ofrene har ikke fått noen form for kompensasjon fra den norske stat for sin betydelige innsats for Norge under annen verdenskrig. For mange ble det et nesten to og et halvt år langt fangeopphold.

Kristelig Folkeparti kan ikke se at det er prinsipiell forskjell på nordmenn som satt i japansk fangenskap, og nordmenn som satt i fangenskap i afrikanske land. Jeg mener derfor at det er rimelig at det etableres en erstatningsordning for nordmenn som var i afrikansk fangenskap.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [11:16:21]: Vi har fortsatt uoppgjorte saker etter krigsskader under annen verdenskrig. Mer enn 60 år etter krigens slutt er det fortsatt mennesker som føler at de ikke har fått en oppreisning i form av krigspensjon som de mener seg berettiget til. Barna som ble utsatt for bombingene av Holen skole, og huleboerbarna på Sørøya i Finnmark, er blant disse.

Jeg er svært glad for det omfattende arbeidet som er gjort etter anmodning fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Jeg vil legge til: Noen sier at statsråden her ikke fortjener noen oppmerksomhet, men statsråden har faktisk grepet direkte inn og sørget for at vi har fått det grunnlaget som vi i dag har, for å få dette på plass. Det er jeg veldig glad for. Jeg er glad for det arbeidet som er gjort for å klargjøre om vi tidligere har hatt god nok kunnskap

om barns reaksjon på krigsopplevelser, og de senskader slike opplevelser kan gi. Det er det vi har fått utredet, og som tidligere ikke har blitt lagt til grunn. Gjennom dette arbeidet får vi nå en ny praksis som for mange nok kommer sent – for sent, kan vi gjerne si – men som samtidig representerer en erkjennelse av at problemer mange har slitt med gjennom et langt liv, kan føres tilbake til de store påkjenningene de ble utsatt for under krigen.

Når det gjelder huleboerbarna på Sørøya, ble jeg først gjort kjent med deres situasjon av tidligere ordfører i Hasvik kommune. Senere har jeg fått anledning til å orientere meg nærmere om huleboerbarna og barna fra Holen skole gjennom kontakt med Rolf Andersen, som mange har nevnt, og Minneforeningen av 4. oktober 1944, som også mange har nevnt og gitt honnør til her tidligere. Uten den innsatsen som disse har gjort for å dokumentere barnas sak, ville vi antakelig ikke hatt mulighet til å yte flere rettferdighet gjennom at sakene nå blir gjenopptatt. Da ville ikke statsråden hatt mulighet til å gå inn i denne saken og be om de vurderinger som vi nå har fått på bordet.

For huleboerbarna har situasjonen vært ekstra vanskelig. Det vil jeg gjerne understreke. De kom fra det samme området, men de ble spredd under evakueringen av Finnmark og ikke minst etter hjemkomsten til Norge etter krigen. Huleboerbarna har i liten grad kunnet samordne sine erfaringer og sine interesser. Derfor har nok Rolf Andersens arbeid betydd spesielt mye for dem. Uten hans innsats ville veldig mange i deres situasjon ikke hatt mulighet til å nå fram til en vurdering for krigspensjon.

Statsråden viser i sitt brev til at Arbeids- og velferdsdirektoratet på grunnlag av de ekspertvurderinger som er framlagt, på nytt vil gå gjennom alle avslagssaker som gjelder krigspensjon for barna fra Holen skolen og huleboersakene, og at denne gjennomgangen skal gjøres i løpet av 2008. Dette er det viktige og positive utfallet av denne saken, som mange av oss på Stortinget har arbeidet med i lengre tid. Vi må være tilfreds med at dette kommer på plass nå.

Så har komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet valgt å fremme forslag i en sak som ikke er en del av representantforslaget, og som nylig har vært til behandling i Stortinget. Norske sjøfolk som ble holdt i fangenskap i Afrika i de første krigsårene, gjennomlevde opplevelser som fortjener oppmerksomhet, og har krav på medfølelse. Det forstår jeg at et samlet storting mener. Det er også slik at denne del av krigshistorien antakelig ikke har fått den oppmerksomhet den burde ha hatt. Så er spørsmålet om dette på beste og riktigste måte rettes opp gjennom å følge opp Fremskrittspartiets forslag om en egen erstatningsordning etter at Stortinget tidligere har uttalt at dette ikke er en naturlig måte å følge opp saken på, og etter de vurderinger Stortinget gjorde i 2006, som igjen bygde på en stortingsmelding som ble lagt fram av den forrige regjeringen. Det er altså gjort et tidligere arbeid her, og jeg spør meg om det tjener saken å ta den opp på den måten det nå gjøres, i en annen komite og et annet departement enn billighetserstatninger vanligvis ligger under. Det var jo justiskomiteen og Justisdepartementet som hadde sakene sist. Det betyr ikke at ikke også denne delen av vår krigshistorie fortjener oppmerksomhet, og at den innsats

som disse personene har ytt, fortjener oppmerksomhet og fortjener erkjennelse.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:21:19]: Jeg skal starte med å innrømme at bombingene av Laksevåg og Holen skole ikke var kunnskap jeg fikk i min tid på skolen. Da jeg møtte Minneforeningen første gangen, våren 2007, var det først og fremst en historietime som jeg aldri vil glemme. Det forteller vel også litt om noe som mange her i salen har vært inne på, at nettopp det faktum at det var de allierte som stod bak bombingene, gjorde at dette på mange måter var noe skambefengt. Det har nok gjort situasjonen for dem som opplevde bombingene i Laksevåg, ekstra vanskelig.

Problemet har på mange måter vært at vi har trengt ny kunnskap for å komme videre med saken. Det møtet jeg har hatt med Minneforeningen, førte til at jeg hele tiden har forsøkt å spørre om behandlingen av sakene, og de avslagene vi har gitt, har vært basert på den nyeste kunnskapen vi har hatt om dette.

Det er feil å framstille det som om ikke noen har fått erstatning. Mange har fått krigspensjon, men mange har også fått avslag. Min innfallsvinkel til saken handler om å stille følgende spørsmål: Den kunnskapen vi hadde med basis i Eitingerutvalget, var det den oppdaterte kunnskapen? Har det skjedd mer innen forskning og kunnskapsutvikling med hensyn til hvordan den type opplevelser som disse barna var utsatt for, kan skade barna senere i livet, altså når man når voksenalderen? Det gav meg grunnlag for å be NAV opprette et nytt utvalg for å bli oppdatert på kunnskapsnivået. Og det gav det svaret som jeg trodde vi ville få: Vi vet mer nå, vi vet mer nå om hva som kan skje med et menneske som har vært utsatt for denne typen opplevelser i barndommen. Det har igjen gitt grunnlaget for å endre politikk.

Jeg forstår at mange er kritiske til det som skjedde med disse sakene i det gamle Rikstrygdeverket. Jeg har jo ikke noe ansvar for det, så sånn sett har jeg ikke noe behov for å unnskyldes, men samtidig tror jeg det er viktig å understreke at Rikstrygdeverket behandlet sakene ut fra det som da var allment anerkjent kunnskap. Så jeg tror ikke vi skal gjøre Rikstrygdeverket eller NAV til en aktør oppi dette. Jeg tror vi skal erkjenne at vi nå vet mer. Det gir grunnlag for en ny politisk instruks, og da føler jeg meg veldig trygg på at NAV vil legge det til grunn. Faktisk er det jeg har besluttet, i tråd med anbefalingene fra NAV. Så det er ikke noen motsetninger mellom det departementet mener, og det NAV mener i denne sammenhengen. Vi får nå den situasjonen som jeg har ønsket, nemlig at alle som har fått avslag på sin søknad om krigspensjon de senere årene, og som var barn og til stede i Laksevåg eller på Holen skole den 4. oktober 1944, får saken sin tatt opp til ny vurdering etter ny praksis. De trenger ikke å sende inn ny søknad. NAV vil gå gjennom sakene på nytt i løpet av kort tid. Dette vil også gjelde huleboerbarna.

Jeg er selvfølgelig glad for at vi har kommet dit hen. Det er nå viktig at sakene behandles fort. Mange av dem det gjelder, er gamle mennesker, og det er viktig at vi

får avklart sakene så fort at folk kan få oppleve å få krigspensjon.

Så vil jeg avslutningsvis bare slutte meg til alle dem som har gitt honnør til Minneforeningen. Det har egentlig vært veldig sterkt å møte mange av ofrene gjennom Minneforeningen – men samtidig veldig ordentlig og skikkelig. Det er det inntrykket alle de møtene har gitt meg, som har vært min inspirasjon til å få sakene avklart.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Robert Eriksson (FrP) [11:26:42]: Det er riktig som statsråden sier, at vi har fått ny kunnskap også gjennom den nye ekspertgruppen som har gått gjennom disse sakene grundig. De har bl.a. gått gjennom de psykiske lidelsene som disse menneskene kan ha pådratt seg, og slår fast at det er stor sannsynlighet for at så har skjedd.

Men allerede i 2005 slo man fast gjennom en rettskraftig dom i Gulatings lagmannsrett at man hadde den kunnskapen. Man hadde altså tidligere kunnskap om at dette kunne ha inntruffet, og man burde fått erstatning på det grunnlaget.

Den gangen uttalte Rikstrygdeverket at man ikke ville endre sin praksis, selv om en hadde en rettskraftig dom fra en domstol i Norge. Derfor blir mitt spørsmål som følger: Vil statsråden sørge for, etter denne debatten og den jobben som departementet har gjort, at NAV blir fulgt opp på en sånn måte at man overfor Stortinget kan garantere at det blir en ny praksis i disse sakene?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:27:54]: Svaret på det konkrete spørsmålet er at det nå er lagt en ny praksis for behandling av saker hva angår barn som opplevde bombingene i Laksevåg, og barn som tilsvarende har blitt direkte berørt av krigshandlinger. Praksisen er nå lagt om etter den nye faglige rapporten.

Men hvis man leser dommen fra november 2005 i Gulatings lagmannsrett, tror jeg det er en altfor enkel fortolkning som representanten Eriksson nå kommer med, at man allerede da på basis av den dommen burde ha forstått dette. Sånn er dommen ikke utformet, etter vår mening. Den er veldig individuelt utformet og danner et veldig svakt grunnlag for en praksisendring. Det var ikke tilstrekkelig grunnlag for en praksisendring. Derfor har vi gått den veien vi nå har gjort, som fører til at vi har fått en praksisendring.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [11:29:04]: Et humant land behandler sine landsmenn med verdighet og respekt. Ingen av oss er vel stolte av at det har tatt så lang tid med denne saken. Huleboerne og de tvangsdeponerte i Finnmark og Nord-Troms begynner nå å bli svært gamle. Tiden renner ut for mange. Hva vil – eller, jeg føler meg helt sikker på at statsråden vil, så la meg heller spørre, hva kan – statsråden gjøre for at denne gruppen skal få en så rask behandling som mulig?

Det andre spørsmålet mitt er hvorfor Regjeringen ikke engang vil utrede en erstatningsordning.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:29:56]: Som jeg har forsøkt å si, vil huleboerbarnas saker nå bli håndtert på den måten at de på initiativ fra NAV vil bli gjennomgått med basis i den nye kunnskapen vi har. NAV har fortalt meg at til sammen ca. 100 saker vedrørende barna fra Laksevåg og Holen skole og huleboerbarna vil bli gjennomgått.

Eksperutvalget er ganske klare på at behandlingen av huleboerbarnas saker må gjøres på en vidt forskjellig måte i forhold til behandlingen av sakene fra Holen skole og Laksevåg, der gruppetenkningen kan legges sterkere til grunn enn for huleboerbarna. Men saken vil bli gjennomgått også for huleboerbarna i kjølvannet av den ekspertvurderingen vi nå har hatt.

André N. Skjelstad (V) [11:30:54]: Statsråden fortjener ros og honnør for den gode måten dette ble taklet på når det gjelder Laksevåg og Holen skole. Per Rune Henriksen sa at glemsel og taushet er ingen god strategi. Flere av oss har i løpet av behandlingen av denne saken fått tilgang til veldig mye av behandlingen av saker vedrørende spesielt huleboerne og sett hvor lang tid prosessen har tatt. Noen av sakene har tatt opptil 20 år, med avslag, prøving igjen, osv.

Da er mitt spørsmål til statsråden: Vil han følge opp de sakene, slik at vi får en raskere avklaring? Jeg ser også hva statsråden skriver i det siste brevet, og jeg har stort håp om at det må være mulig å finne en raskere avklaring og fokusere på det.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [11:31:52]: NAV har forsikret meg om at de nå vil prioritere disse sakene. Det betyr at det ikke nå skal gå måneder og år før vi får foretatt den nye gjennomgangen. Jeg forventer at det skjer i løpet av noen få måneder, slik at alle sakene er gjennomgått og avklart i løpet av dette året, og gjerne så tidlig som mulig på høsten. Så vidt jeg vet, er NAV i gang med gjennomgangen på nytt, og det er altså som sagt ca. 100 saker, vedrørende barna ved Laksevåg og Holen skole og huleboerbarna, som gjennomgås med basis i at praksis er lagt om som følge av ny faglig kunnskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Arne Sortevis (FrP) [11:32:51]: Representantforslaget der undertegnede er blant forslagsstillerne, ble fremmet i mars i fjor. Behandlingen i komiteen har tatt tid. Det har likevel gått fort i forhold til den saksbehandling som de berørte, ofrene etter bombingene ved Holen skole, har opplevd. Dette gjelder altså ikke billighetserstatning, men spørsmålet om å få krigspensjon eller ikke. Den saksbehandlingen som ligger i forkant av denne saken, er og blir etter mitt syn uverdig. Det er dessverre ikke et enestående tilfelle, men beklagelig symptomatisk for statens manglende vilje og statens unntattethet overfor både grupper og enkeltpersoner som har senskader etter krigshendelser de har vært utsatt for under 2. verdenskrig.

Jeg utfordrer det standpunkt at vi har manglet nok informasjon til å utvise omsorg på vegne av storsamfunnet og staten. Likevel håper Fremskrittspartiet at dette blir punktum i saken.

Jeg skal selvfølgelig også få slutte meg til rosen til Minneforeningen.

Jeg har lyst til å vise til flere av innleggene, og til bl.a. vedlegg 1 i saken, hvor man har pekt på hva som blir uttalt av saksordføreren om krigspensjoneringslovene:

«Ingen økonomisk hjelp kan råde bot på de lidelser krigen på denne måten har ført med seg, men samfunnet må føle det som sin plikt, så langt det kan å råde bot på de økonomiske følger for dem som ble rammet av krigen (...).»

Dette skulle vel spesielt gjelde i 2008, som det gjaldt i 1946. Det er også grunn til å vise til en annen ting som er omtalt i saken, nemlig at Laksevåg kanskje var den mest krigsherjede kommunen i landet. Det er selvfølgelig også grunn til å vise til den nye ekspertvurderingen som er kommet i 2008, til å peke på, slik flere andre har gjort, dommen i lagmannsretten i november 2005 og ikke minst den reaksjonen som kom fra en representant for Rikstrykerverket i etterkant. Det viser holdninger som er uakseptable, og det er selvfølgelig uakseptabelt om slike holdninger skulle bli videreført av NAV.

Jeg har i andre helse- og sosialsaker etterlyst en vær varsom-plakat for offentlig myndighet og for NAV i særdeleshet. Beklageligvis er det faktisk en god idé fortsatt. Det er beklageligvis også slik at for ulike departementer og statsråder kunne det være greit og nyttig med både en vær varsom-plakat og en tenk selv-plakat. Men i denne saken ser det ut til at denne statsråden har tenkt, og det er bra. Min ros går til statsråden spesielt for det som er kommet i det siste brevet, der det veldig tydelig konstateres og presiseres at det er grunn til å legge om praksis. Jeg håper det blir gjort, og jeg håper vi setter punktum for denne saken da.

Robert Eriksson (FrP) [11:36:05]: I likhet med foregående taler ikke bare håper jeg at det settes punktum i denne saken, men jeg forventer at det blir satt et punktum.

Jeg opplever også statsråden som veldig positiv, at han vil forsikre seg om at det er en framdrift i saken, og at han også vil sørge for at den framdriften opprettholdes, sånn at de menneskene som ikke har fått gjenopptatt sine saker, kan få muligheten til å oppleve at de blir gjenopptatt, og eventuelt få tilkjent krigspensjon. Det er jeg veldig glad for.

Så til det som representanten Dagfinn Sundsbø tok opp i tilknytning til de norske som var i fangenskap i Afrika. Meg bekjent er det sånn at selv om den saken er behandlet i Stortinget tidligere, har det ikke skjedd så veldig mye for den gruppa. Ingen løsning har kommet. Da synes jeg det er en litt merkelig holdning representanten Sundsbø framviser når han synes det er rart at man fremmer et forslag på nytt der man faktisk ønsker å få til en ordning også for disse, i likhet med den ordningen man fikk til for norske som satt i japansk fangenskap. Det kan ikke gagne saken at den skal forties og ikke tas opp. Her fremmer vi et generelt forslag der vi ber om å få en vurdering av en erstatningsordning. Vi går ikke inn og sier konkret hvilken

erstatningsordning det skal være, men vi ønsker å få en vurdering av en erstatningsordning, bare for å få muligheten til å få vurdert saken på nytt. Vi er overbevist om at også det vil være riktig for å kunne avslutte et annet kapittel i norsk krigshistorie.

På den bakgrunn ønsker jeg også å ta opp det forslaget som er referert i innstillingen.

Presidenten: Representanten Robert Eriksson har tatt opp det forslaget han refererte til.

André N. Skjelstad (V) [11:38:34]: Primært hadde Venstre ønsket en ordning der en kunne ha sett på erstatningsordningen for krigen generelt og ikke spesifikt på det enkelte området. Men så har vi tidligere, som representanten Sundsbø nevnte, fremmet et forslag vedrørende nordmenn i afrikansk fangenskap. Derfor kommer Venstre til å stemme for forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 3628)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget skal da gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

Som leder i Personvernemnda oppnevnes advokat Eva I. E. Jarbekk, og som nestleder oppnevnes advokat Arve Føyen. Som personlig varamedlem for Jarbekk oppnevnes professor Olav Torvund, og som personlig varamedlem for Føyen oppnevnes advokat Ingvild Hanssen-Bauer. Oppnevningene gjelder for tidsrommet 1. januar 2009–31. desember 2012.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Tidligere stortingspresident Jo Benkow velges som medlem av styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge, for perioden 1. juli 2008–30. juni 2012.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Ivar Kristiansen på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Line Henriette Holten Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 3, fra Line Henriette Holten Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti

Forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Venstre, er omgjort til et oversendelsesforslag. Forslaget lyder i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å fremme forslag om utfasing av ineffektive lyskilder, enten i form av lovforbud mot glødepærer eller innføring av strenge generelle energikrav for lyskilder.»

Presidenten vil foreslå at dette forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om innføring av lovforbud mot salg av husholdningsapparater som bruker strøm også når de er slått av.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 101 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.49.11)

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere innføring av en panteordning for kvikksølvholdige sparepærer og lyststoffør.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 78 mot 30 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.49.33)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:84 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra André N. Skjelstad på vegne av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Robert Eriksson på vegne av Fremskrittspartiet

Forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om en erstatningsordning for nordmenn i afrikansk fangenskap under den andre verdenskrig.»

Voteringstavlene viste at det var avgitt 84 stemmer mot og 25 stemmer for forslaget fra Fremskrittspartiet.

(Voteringsutskrift kl. 11.50.33)

Odd Einar Dørum (V) (fra salen): President! Det har tidligere vært gjort kjent at Venstre vil stemme for forslaget. Jeg tror det var noe forvirring under voteringen.

Presidenten: Forvirring kan det fort bli her. Da tar vi om igjen voteringen over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, som altså Venstre skal støtte.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 28 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.51.13)

Presidenten: Forslag nr. 1, fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede en billighetserstatningsordning for huleboerne og de tvangsdeporterte i Finnmark og Nord-Troms, og ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Votering:

Forslaget fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 78 mot 32 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 11.51.37)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:64 (2006–2007) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Arne Sortevik, Karin S. Woldseth og Kari Kjønås Kjos om å sørge for at ofrene etter bombingene av Laksevåg og Hølen skole får sine søknader om krigspensjon vurdert på nytt – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 5 [11:52:16]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 11.53.